

Ս. ՍԱՀԱԿ

II.

Ս. Սահակը հայոց մեծագործ կաթողիկոսներից մէկն է: Նա Ներսէս Մեծի որդին է, Լուսաւորչի թոռան ծոռը և Լուսաւորչի տան վերջին ժառանգը: Սահակը իր ուսումը ստացաւ Կեսարիայում և Կ. Պօլսում: Նա լաւ ուսումնասիրել էր յունաց, պարսից լեզուները. հմուտ աստուածաբան էր և գիտակ հայկաբան: Միևնոյն ժամանակ օրինակելի վարք ու բարք ունէր: Նա զեռ աշխարհական ժամանակ ամուսնացաւ և արուզաւակ չունեցաւ, որ կաթողիկոսական դահը ժառանգէր: Նա միայն մի դուստր ունէր Սահականոյշ անուանով, որին ամուսնացրից հայոց սպարապետ Համազասպ Մամիկոնեանի հետ. որպիսի ամուսնութիւնից ծնւեցան Վարդան, Հմայեակ և Համազասպ Մամիկոնեանները (Վարդանանց պատերազմի հերոսները):

Ասպուրակէս աննշան կաթողիկոսի մահից յետոյ, ամենքի ուշադրութիւնը կենդրոնացաւ ս. Սահակի վրա և հայ ազգի ու Պարսկական—Հայաստանի թագաւոր Սոսրով Գ-ի հաւանութեամբ ս. Սահակը ընտրւեց կաթողիկոս (389—439):

Ս. Սահակը կաթողիկոսական գահը բարձրացաւ շատ անյաջող ժամանակ: Հայաստանը քաղաքական խիստ աղմկալի վիճակումն էր: Յոյներն ու պարսիկները, իւրաքանչիւրն իրենց կողմից, աշխատում էին Հայաստանին տէր դառնալ, ուստի աշխատում էին երկպառակութիւններ առաջացնել մեր թոյլ, անաջող թագաւորների և անհնազանդ նախարարների մէջ, որպէս զի ներքին խռովութիւնների միջոցով իրենց նպատակին հասնեն:

Ս. Սահակը փորձեց վերջ տալ այդ ազգակործան երկպառակութիւններին, սակայն անյաջող, մինչև այն տեղը հասաւ, որ պարսիկները հեռացրին նրան կաթողիկոսական աթոռից:

Մեր նպատակից դուրս լինելով այդ ժամանակի քաղաքական պատմութիւնը անել, ուստի ի նկատի կունենանք Սահակի միայն կաթողիկոսական գործունէութիւնը: Նա որպէս կաթողիկոս մեծ ջանքեր գործ դրեց—բարեկարգեց եկեղեցիները, նոր վանքեր, եկեղեցիներ շինեց, վերանորոգեց Հովսէփմէի տաճարը որ պարսից Շապուհ թագաւորը քանդել էր տւել: Բացի դրանից՝ իր հօտը այգալիսի անհաշտ թշնամիներին

ազատելու համար, նա Վաղարշապատում մի ժողով գումարեց և կանոններ հաստատեց, որ այդ կանոններով հայ հոգևորականները ղեկավարեն իրենց հօտը: Գաւառների և գիւղերի համար տեսուչներ և առաջնորդներ կարգեց, քորեպիսկոպոս անուանով:

Իրանց պարսականութիւնն էր ժողովրդին խրատել, մեղաւորներին և մոլորւածներին դարձի բերել:

Ս. Սահակը ամենամեծ ծառայութիւն արեց նրանով, որ նա գործակից եղաւ Մեսրոպին՝ տառեր գրտնելիս և Վրամշապուհ ուսումնասէր թագաւորի հետ հայ աշխարհը ուսումնարանների ցանցով պատեց ու զրանցից աւարտած ընդունակ աշակերտներին արտասահման ուղարկեց լեզւարանութեան և գիտութիւնների մէջ կատարելագործելու, որոնք վերագործան Հայաստան և իրենք ևս մի մի լուսատու ճրագներ դարձան:

Ս. Սահակի գնահատելի և անմոռաց գործերից մէկն է նաև Աստուածաշնչի թարգմանութիւնը:

Ս. Գրքի առաջին թարգմանութիւնը կատարեցաւ ասորերէն բնագրից ս. Մեսրոպի և իր աշակերտների ձեռքով:

Այդ թարգմանութիւնը թիրուծիւններ ունէր, ուստի կարիք զգացից երկրորդ անգամ թարգմանել յունարէն «Նօթանասնից» թարգմանած օրինակից. ուստի ամենրի աչքը դարձաւ դէպի Սահակը:

Նրա մօտ ժողովեցան Վրամշապուհը, նախարարներն ու հոգևորականները և թախանձագին խընդրեցին Սահակին, որ իբրև յունարէն լեզուի մէջ խիտ հմուտ, ձեռնարկէ այդ թարգմանութեանը: Ի միջի սլոյց ժողովականները ասացին նրան. «Այգալիսի մեծ գործին Հայաստանում ոչ ոք չէ կարող ձեռնարկել»:

Սահակը սիրով յանձն առաւ նրանց խնդիրը կատարել: Նա ամբողջ Աստուածաշունչը յունարէնից թարգմանեց հայերէն, անպատմելի դժւարութիւնների յաղթելով:

Այդ թարգմանութիւնը կատարւած է այնքան յաջող, որ յետագայ սերունդները մինչև այսօր գարմանումեն նրա հարազատութեան վրա:

Օտարներն անգամ, երբ կարիք է լինում համեմատելու Աստուածաշունչը, ինկատի են առնում հայերէնը, որովհետև այդ «Նօթանասնից» կոչւած յունարէն օրինակը չկայ, կարծւում է, որ կորած է: Մի խօսքով՝ Սահակի թարգմանած Աստուածաշունչը համարւում է թարգմանութիւնների մայրը:

Բացի ս. Գրքից, ս. Սահակը թարգմանեց ս. հայրերի ընտիր մեկնութիւններից շատերը:

Ս. Սահակը մեռաւ խորին ձերբութեան մէջ 439 թւի սեպտեմբերի 7 ին, ուղիղ իր ծննդեան օրը, Բագրեանդ գաւառի Բլուր գիւղում, 51 տարի կառավարելով կաթողիկոսական աթոռը: Նա վախճանեց ամենախաղաղ մահով և աղօթելով: Երանելու վերջին խօսքն էր. «Տէր Յիսուս, ընդունիր իմ հոգին»:

Նա խից իր աչքերը աշակերտների և սիրելիների շրջանում, որոնց թւում էր և նրա թոռն Վահան Մամիկոնեանի կինը՝ Դուսար:

Նրա մահան լուրը տարածւելուն պէս, Հայաստանի բոլոր գաւառներից մարդիկ ժողովեցան, լազմաշխատ հովապետի մարմինը մեծ հանդէսով տեղափոխեցին Տարօն գաւառի Աշտիշատ գիւղը, ուր եկեղեցու մէջ և թաղեցին նրա աճիւնը:

Որովհետև Սահակը արու ժառանգ չունէր, ուստի իր հայրական կալւածքները կտակեց իր սիրելի թոռներին՝ Վարդանին և նրա եղբայրներին ու այսպիսով հռչակաւոր Աշտիշատ գիւղը, որ Լուսաւորչի տան

ժառանգական սեպհականութիւնն էր, անցաւ Մամիկոնեաների ձեռքը: Ահա այս մեծ մարդու մասին է, որ գրում է մեր պատմաբան Սորենացին. «Մահկանացու ծնեալ՝ զիւրն անմահ յիշատակ եթող» (մահ-

կանացու ծնեց ,անմահ յիշատակ թողեց): Թող օրհնել անմահի յիշատակը:

ԳԷՈՐԳ. ՔԱՀ. ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ

1 հոկտ.

Օշական. Ս. Մեսրոպի գերեզմանը